

LBRIS

We know
books

Allen Levi
Theo
din Golden

Traducere din limba engleză și note
SANDA SPIRIDON

LITERA
București

PROLOG

Theo a stat la Golden numai un an, dintr-o primăvară până în primăvara următoare. A sosit chiar înainte de Paște, când Boughery și Promenade erau un ocean de flori de corn și azalee. Când polenul se așeza ca o patină pe fiecare suprafață expusă din oraș.

Cu timpul, prietenii lui aveau să afle că îndrăgea foarte mult fluviile și râurile. Fie că era vorba de Douro din copilăria lui, de Sena din zilele lui de glorie, de Hudsonul de după pensionare sau de celelalte cinci-șase care curgeau prin diversele orașe în care locuise, Theo avea un instinct riveran care părea să-l atragă spre apele curgătoare. Faptul că crescuse într-un stat cu ieșire la mare ar putea să aibă o legătură cu asta. Poate că fiecare fiu al Portugaliei are în sânge spiritul călător al lui Magellan.

Indiferent de motiv, nu e de mirare că a ales să trăiască lângă Oxbow cât a stat în Golden. De la fereastra din spate, orientată spre vest, îl putea vedea la orice oră a zilei. Cum ieșea pe ușa din spate, la etajul al doilea, putea să-l audă. Sau așa spunea el. În orice loc sau la orice oră, cu ochii închiși, îl simțea, îi percepea

cursa hotărâtă spre golf, călătoria șerpuitoare spre sud, marșul triumfal spre Atlantic.

Numai un an. Nu foarte mult. Dar destul de mult ca să creeze un curent propriu și să-i prindă și pe ceilalți în el. Fără s-o știe, un grup întreg – Asher, Tony, Ellen, Basil, zeci de alți oameni – au fost antrenați de vârtejul reprezentat de Theo.

Plutind.

Navigând.

Crescându-și masa și impulsul.

Gonind spre un ocean despre care nu știau mare lucru pe atunci.

Și, privind în urmă, cu toții au spus, ca omagiu pentru bătrânul portughez cu vorbire târăgănată și o părere de zâmbet mereu pe buze: „Inima“, pentru a folosi cuvintele predicatorului, „ne ardea inima în noi“¹.

¹ Evanghelia după Luca 24:32 (traducere de Dumitru Cornilescu)

CAPITOLUL 1

În prima lui zi completă la Golden, Theo se trezi devreme, trase draperiile camerei de hotel și se uită la cerul pe care se iveau zorii. Sosise în după-amiaza precedentă de acasă, din New York, unde iarna era în plină furie, cu un amestec de zăpadă și gheață neobișnuit pentru finalul anotimpului. Zborul până la Atlanta (cu un jet privat) și drumul spre sud până la Golden (într-o limuzină Lincoln condusă de un șofer în livrea) îl transportaseră într-o lume a căldurii, înflorită într-o sumedenie de nuanțe de verde, galben, mov-lavandă și roz.

Acum, după o noapte de somn odihnitor, stătea la fereastră și inspira profund, ca și cum ar fi putut cumva să inhaleze prospețimea dimineții prin geam. Contempla admirativ primele semne ale primăverii.

Ochii i se mutară spre vest, către cursul lat, șerpuitor al fluviului Oxbow. O panglică de ceață plutea peste apă.

De la etajul al doilea, prin lumina slabă de dinaintea răsăritului, Theo recunoștea multe dintre reperele pe care le studiasse în pregătirea călătoriei: străzile pavate cu piatră cubică, Forja, vechile depozite de bumbac, stejarii antebelici.

Se afla însă mult prea sus ca să-și poată satisface curiozitatea. Îmbracă o ținută comodă, se inspectă în oglindă, își îndreaptă gulerul și fularul și stinse lumina. Agăță un semn cu „Nu deranjați“ pe mânerul ușii și coborî pe scări până în holul hotelului. Își săltă pălăria în semn de salut către recepționar și ieși în dimineața rece, dornic să umble pe străzi înainte să se aglomereze de pietoni și de automobile.

În afară de o cafenea și un mic restaurant, firmele de pe Broadway erau închise. Theo avea trotuarul aproape numai pentru sine când își începu plimbarea.

Nu avea în minte o destinație anume sau vreun scop. Ori de câte ori vedea un obiect sau o priveliște care-i trezeau interesul – și era un om căruia i se trezea foarte ușor interesul – se oprea și zăbovea acolo până când aduna toate informațiile de care avea nevoie.

De pildă, îi trezi interesul lucrătura decorativă din fier forjat de pe fațada clădirii din colț. Cine o făcuse? Cum? Îi trezi interesul compoziția cărămizilor din clădirea veche, dar bine conservată, care acum găzduia biroul de înscriere la admitere al unui colegiu. Îi trezi interesul plăcuța care spunea povestea fâșiei despărțitoare, numite Promenada, care trecea prin mijlocul Broadway-ului. (Oriunde trăia sau călătorea, Theo avea obiceiul de a citi panourile cu informații istorice, lucru pe care-l putea face cu competență în cinci limbi.)

Îi trezi interesul o sculptură modernă de lângă intrarea la școala de asistente medicale ținând de universitate.

Îi stârni un interes deosebit o pasăre micuță care cerșea firimituri cocoțată pe o bancă de pe trotuar.

Theo se opri, se îndoi ușor de mijloc cu mâinile strânse la spate și-i șopti făpturii imploratoare:

– Îmi pare rău, draga mea, dar n-am nimic să-ți dau în dimineața asta. Poate mâine? Și nu te mai plânge. Zi bogdaproste că nu ești la New York azi.

Culese o sticlă de bere goală și o puse într-un coș de gunoi din apropiere.

La un moment dat scoase din buzunar o mică lupă ca să studieze o azalee de un roșu-purpuriu.

Și tot așa.

Aceste momente de curiozitate îi încetiniră mult plimbarea. Când ajunse la a doua intersecție, traficul matinal era deja dens, trotuarele începeau să forfotească de studenți și oameni de afaceri, iar locurile de parcare de pe ambele părți ale Promenadei, care fuseseră goale mai devreme, erau ocupate aproape integral.

Nici o problemă însă.

În ziua aceea și în viitorul previzibil, Theo nu avea termene-limită, ședințe sau obligații. Era liber să se bucure de lipsa de griji a flexibilității neîngrădite și de anonimatul deplin. Era un simplu turist.

Nu cunoștea pe nimeni în oraș.

Ei bine..., poate pe cineva.

Încă nu știa cât va sta acolo – săptămâni, luni, mai mult? –, dar deocamdată era mulțumit de senzația pe care i-o dădea noua lui casă temporară.

Prima impresie: un loc foarte plăcut, cu un nume potrivit.

Golden.

CAPITOLUL 2

La încheierea plimbării pe Broadway, Theo se întoarce la cafeneaua pe lângă care trecuse mai devreme. Aroma de cofeină plutea ca un nor parfumat (și funcționa ca o reclamă extrem de eficace) la intrare.

Vitrina pictată de lângă ușă identifica localul cu litere aurii conturate cu negru:

The Chalice

Intersecția dintre Light Street și Broadway

De luni până joi, 6–22

Vinerea și sâmbăta, 7–23

Duminica, 8–18

Înăuntru, Theo trase aer în piept și examină încăperea. În picioare sau așezați, singuri ori în grupuri mici, oameni de toate vârstele, etniile și ținutele se adunaseră acolo, atrași de magnetismul cafenelei.

Un tânăr care ieșea cu un violoncel în spinare și o cafea în mână se strecura cu dibăcie printre mese și clienți murmurând din când în când: „Mă scuzați“. Prinse cu coada ochiului privirea lui Theo, îi zâmbi,

înclină din cap și îi spuse câteva cuvinte de salut. Așa ceva era neobișnuit, chiar suspect în orașele mari în care își petrecuse Theo cea mai mare parte a vieții, dar răspunse gestului cu o înclinare a capului și un zâmbet, apoi se duse la scurta coadă de la casă.

Simțea că ar putea deveni un client fidel, intuiție care avea să se adevărească în anul pe care îl petrecu la Golden.

„Sper numai să aibă o cafea la fel de bună ca ambianța“, își zise.

Părea greu de crezut că acel gând optimist va căpăta formă.

Theo era obișnuit cu cafelele tari din Europa – *abatonado* și *café pingado* la Lisabona, *café con leche* la Madrid, espresso la Bologna, *café noisette* la Marsilia. Cafenelele americane îl dezamăgiseră adesea, chiar și la New York, unde pentru fiecare ceașcă excelentă pe care o băuse trebuise să suporte cinci-șase porcării. Standardele lui, i se spusese, erau cam exigente.

Se salută cu barista de la teighea, dădu comanda, își primi băutura și se așeză pe un fotoliu din apropiere.

Calitatea espressoului îl surprinse considerabil, și dădu din cap aprobator în timp ce prima sorbitură i se odihnea pe limbă.

Studie încăperea: fețele clienților, vocile, salutarile și gesturile lor; meticulozitatea cu care își făcea treaba jivalul barista; activitatea de la fiecare masă.

În scurt timp însă, atenția îi fu absorbită de operele de artă ce acopereau pereții localului.

Pe pereții din stânga, din dreapta și din spate erau expuse portrete, nouăzeci și două în total, executate în creion pe hârtie albă, cu rame negre de trei dimensiuni. În mod clar, toate fuseseră realizate de același artist.

Și, ca și cum ar fi reflectat clientela din cafenea din momentul acela, colecția cuprindea spectrul complet al umanității – ca vârstă, rasă și expresie facială. Portrete, portrete și iar portrete.

Chiar și de la distanța care-l despărțea de acele chipuri înrămate, Theo distingea bogăția detaliilor și delicatețea cu care fuseseră redade. Aveau o calitate aparte, o vioiciune care îți dădea impresia că oamenii portretizați erau spectatori ai vieții din The Chalice, nu doar simple ornamente pe pereți.

Mintea bătrânului începu să înfripe o imagine fantezistă: fiecare dintre cele nouăzeci și două de rame este o fereastră. Fiecare chip din ramă stă în afara clădirii, privind amuzat la clienții dinăuntru. Noaptea, când magazinul este închis, fețele din portrete își părăsesc ramele, intră în cafenea, socializează, își povestesc cu cine s-au întâlnit, ce-au văzut sau au auzit în ziua respectivă, fac schimb de povești și apoi se întorc acasă înainte de ora deschiderii.

Ideea plină de culoare, deși ridicolă, îl făcu să zâmbească. Astfel de gânduri îi treceau adesea prin minte.

Avea imaginația unui poet.

Avea însă și ochii și mintea unui cunoscător. Deși multe lucruri îi atrăgeau cu ușurință atenția, îl interesau cu adevărat foarte puține. Portretistica intra în această categorie.

Și astfel, deși își dorea foarte mult să studieze fiecare dintre cele nouăzeci și două de desene îndeaproape și pe îndelete, hotărî să aștepte un moment mai oportun, când localul avea să fie mai puțin aglomerat.

Deocamdată își bea espressoul cu înghițituri mici, chibzuite. Să procedeze altfel ar fi însemnat, după părerea lui, să manifeste lipsă de respect, ba chiar impertinență față de arta bărbatului din spatele tejghelei.

Când termină își puse pălăria, ieși din cafenea cu pas săltăreț, aruncând priviri în stânga și în dreapta, și se întoarse la hotel.

În acea după-amiază, după masa de prânz și o siestă, Theo merse până la fluviu, se plimbă pe o porțiune a aleii pavate dinspre sud spre nord, stătu un sfert de oră cu fața la soare, apoi se îndreptă spre cafenea. Cu excepția câtorva mese ocupate de studenți, sala era goală.

Nu era coadă la tejghea când Theo se duse să comande.

– Bine ați revenit! spuse barista. De două ori într-o zi.

Theo fu impresionat că bărbatul îl recunoscuse, mai ales ținând seama de numărul mare de clienți pe care-i avusese la ora de vârf de dimineață.

– Dragul meu, mi-ai făcut un espresso excepțional mai devreme. Felicitări, îți mulțumesc. Avea un *je ne sais quoi* perfect. M-am întors pentru bis.

Bărbatul mai tânăr chicoti. Nu i se întâmpla prea des să audă franceza la The Chalice.

– Vă mulțumesc. Voi încerca să-l fac pe acesta încă și mai bine. Dacă e ceva ce nu vă place, vă rog să-mi spuneți. Eu sunt Shep. Și dumneavoastră...?

Shep întinse mâna peste tejghea. Bătrânul i-o strânse între palme.

– Prietenii îmi zic Theo. Mă bucur foarte mult să te cunosc.

Shep remarcă formularea precisă a clientului și accentul lui străin.

– Și eu mă bucur. Ce vă aduce la Golden?

– Am venit cu afaceri. Dar în momentul acesta sunt foarte interesat de portrete, spuse Theo arătând spre pereți. Le-am observat azi-dimineață și am revenit ca să le examinez mai atent. Ce-mi poți spune despre ele?

Între timp, patru femei intraseră în cafenea și se așezaseră la rând în spatele lui Theo.

–Cu mare plăcere, domnule Theo, de îndată ce iau o pauză. Dar iată un punct de pornire pentru dumneavoastră. S-ar putea să vă răspundă la unele întrebări. Și sper că-mi veți povesti câte ceva despre dumneavoastră când avem un răgaz.

Shep îi întinse o revistă locală, *The Gold Standard*. Pe copertă era o fotografie a cafenelei, făcută din prag cu un obiectiv panoramic, astfel încât intrau în cadru toți cei trei pereți – din stânga, din dreapta, din spate – și majoritatea portretelor. În centrul imaginii se aflau Shep și un bărbat suplu, ușor încărunit, îmbrăcat în jeansi, tricou și sacou de tweed. Legenda indica: „Arta Potirului”¹.

Theo deschise revista, găsi articolul și se puse pe citit.

A început ca o glumă. Un „ce-ar fi dacă?”

Un „te-ai prinde?”

Un „poate”.

O cafenea și galerie de artă.

Dar iată ce a devenit în ultimele luni The Chalice: unul dintre cele mai populare localuri din centrul orașului. Situat la intersecția dintre Light Street și Broadway, The Chalice este deținut și administrat de Shep și Addie Carlile, ambii născuți în Golden.

Au cumpărat clădirea cu două etaje, în acel moment neocupată, chiar la începutul renașterii centrului, și aproape un an și-au petrecut weekendurile și timpul liber renovând parterul. Când au terminat lucrările au renunțat la joburile de la bancă, s-au dus pentru două luni la

¹ În engleză, *chalice* înseamnă „potir”.

Atlanta să-și facă ucenicia la o cafenea de lux și să deprindă arta cafelei și în cele din urmă au deschis porțile localului, bucurându-se de vânzări spectaculoase și recenzii de cinci stele. The Chalice oferă o gamă restrânsă de băuturi și produse de patiserie din categoria premium.

De la deschiderea cafenelei, clientela fidelă a dus la înflorirea afacerii. Situația – într-un cartier cu săli de spectacole, restaurante, magazine, tribunalul și Facultatea de Arte și Design a Universității din Golden – îi oferă un flux constant de clienți. Mergeți acolo în orice zi și la orice oră și veți găsi o diversitate de chipuri.

Unele dintre acestea nu părăsesc niciodată încăperea!

The Chalice este la câteva străzi de casa și atelierul lui Asher Glissen, unul dintre cei mai importanți artiști ai orașului Golden, unde s-a și născut. De-a lungul carierei a dat lecții particulare, a fost curator la Centrul pentru Artă Bredlow, a ilustrat numeroase campanii de publicitate și periodice și și-a găsit celebritatea ca maestru al portretisticii.

Când s-a inaugurat cafeneaua, Glissen a fost unul dintre primii clienți. Pretinde că în câteva luni și-a cheltuit pe cafea o parte considerabilă din economiile făcute pentru pensie.

Acum un an, soții Carlile l-au invitat pe Glissen să-și expună câteva lucrări în local. El a recepționat ideea și s-a făcut nevăzut.

Shep Carlile povestește: „Asher a zis că avea ceva în minte, dar nu ne-a explicat despre ce era vorba. Peste vreo lună a apărut cu șase portrete ale unor clienți de-ai casei. Nu ne-a venit să credem. Din punctul acela, ideea galeriei a luat avânt. Oamenilor le place la nebunie. Unii intră numai ca să se uite la desene. Suntem foarte mândri să le avem aici”.

Actualmente sunt expuse 92 de portrete. Toate sunt de vânzare. Când unul se vinde, un altul îi ia locul.

Glissen vorbește despre cafenea în termeni elogioși. „The Chalice a devenit o instituție în zonă, un adevărat creuzet. Am încercat să surprind asta în portrete. Mama mea, care era artistă, îmi spunea că fiecare față este o poveste. Cred că avea dreptate. Aceste desene sunt un cartier în sine. Reunirea lor a fost o muncă făcută cu dragoste. Sunt recunoscător că Addie și Shep le-au oferit un cămin.“

Glissen poate fi adesea văzut la The Chalice și în alte locuri din centrul orașului, cu aparatul foto în mână, fotografiind subiecți pentru lucrările sale. Dacă vă aflați în cafenea, s-ar putea să vă roage să vă uitați în direcția lui. Dacă o face, nu fiți surprinși dacă deveniți parte a galeriei The Chalice.

Mai mulți clienți intrară în cafenea. În timp ce Shep le pregătea băuturile, Theo reciti articolul, apoi se ridică de pe scaun și se duse în partea din spate a sălii.

O duzină de portrete, trei rânduri de câte patru, erau expuse în șiruri ordonate pe peretele de acolo. Theo scoase niște ochelari cu ramă metalică din buzunar, și-i puse, își împreună mâinile la spate și începu să studieze desenele de la un metru distanță. Într-un moment își cobora bărbia ca să privească peste ochelari; în următorul își înclina capul pe spate ca să se uite prin lentilele cocoțate pe vârful nasului. Un istoric de artă de la Luvru nu ar fi putut fi mai fascinat de capodoperele marelui muzeu decât era bătrânul de portretele de la The Chalice.

Se apropie mai mult, la vreo treizeci de centimetri de perete, și studie fiecare desen până la cea mai fină

trăsătură de creion. Nu băga de seamă trecerea timpului și ceea ce se întâmpla în jur.

Când Shep termină cu comenzile de băuturi, îl zări pe Theo în partea opusă a sălii, dar hotărî să nu-l deranjeze. Îl bucura faptul că bătrânul era atât de absorbit de operele de artă, dar acel interes deosebit îi stârnea și curiozitatea.

Încă de când era mic, Theo fusese fascinat de trăsăturile fine și de complexitatea detaliilor. Își petrecuse mare parte a copilăriei uitându-se prin lupă la pene, frunze și insecte în viile din jurul casei sale. Era captivat de pânzele de păianjen, de aripile de libelulă și de lamelele ciupercilor. Colectiona timbre poștale și fusese vrăjit când văzuse prima oară desenele și schițele lui Da Vinci. Ca tânăr adult își făcuse obiceiul de a purta în buzunar o lupă – cadou din partea unui profesor – ca să examineze obiectele mici și amănunțele invizibile cu ochiul liber. Pentru unul ca el, portretele de la The Chalice erau o comoară, o bogăție nesperată, un festin vizual.

În dreptul fiecărei rame, Theo se apleca în față și-și îndoia genunchii, părând hipnotizat.

Se întoarse în partea din față a cafenelei și-și reluă examinarea, la un moment dat chiar peste capetele celor care stăteau la masa de lângă perete. Le ceru iertare, dar nu se opri.

Pentru el, fiecare chip dezvăluia o stare de spirit care sugera o poveste și suscita o întrebare.

„De ce e atât de îngrijorat tipul ăsta?“

„De ce e așa de sfioasă tânăra aceasta?“

„Cum aș descrie expresia de pe fața copilului?“

„Și cum, Dumnezeuule, reușește artistul să-i reprezinte atât de convingător pe fiecare?“

Pe măsură ce studia lucrările, devenea tot mai nedumerit, ba chiar tulburat că atât de multe erau încă de vânzare. Îl șocau etichetele cu prețul. „Numai 125 de dolari pentru ăsta? Numai 200? Valorează mult mai mult de atât.“ Cum era posibil ca nouăzeci și două de portrete de o asemenea calitate, la acele prețuri, să rămână nevândute?

Zăbovi în fața portretului unei tinere cu trăsături delicate care îl privea în ochi fără să zâmbească. Ochii ei aveau un aer familiar care începea să-l obsedeze. „Oare...?“

Își mută atenția la lucrarea din dreapta acesteia, fața unui tânăr care se uita la ceva din afara ramei. Ce se întrezărea în ochii aceia scăpărători? Teamă? Suspiciune? Dispreț? Orice ar fi fost, nu părea deloc în largul lui. Purta un fes gros și un guler înalt care indicau o vreme rece.

Theo cerceta portretele de aproape o oră când Shep i se alătură în sfârșit.

– Sunt nemaipomenite, nu? zise în timp ce se ștergea pe mâini cu un prosop. Arătând din cap spre portretul din fața lui Theo, al tânărului cu ochi neliniștiți, adăugă: Tipul ăsta a trecut prin niște greutăți teribile. Fetița lui a fost rănită foarte grav într-un accident de mașină acum câțva timp. Mama a murit. Nu vine prea des pe la noi, dar de obicei vrea numai o cafea simplă cu loc de un deget pentru frișcă. Nici nu cred că știe că tabloul e expus aici.

Theo încuviință din cap și se întoarse spre el.

– Îi cunoști pe toți oamenii ăștia de pe pereți?

– Pe majoritatea da, măcar puțin. Pe unii îi știu bine. Pe unii nu-i cunosc deloc. De obicei, artistul le scrie discret numele pe spatele ramei, așa că pot afla cine sunt

dacă am nevoie dintr-un motiv oarecare. Dar, domnule Theo, înainte să vorbim despre ei, vă rog să-mi spuneți câte ceva despre dumneavoastră. Care vă este povestea? Ați zis că ați sosit recent în oraș. Ce vă aduce aici? De unde sunteți?

Theo îl opri cu o fluturare din mână înainte de a-i răspunde:

– Am trăit în diverse locuri. M-am născut și am crescut în nordul Portugaliei, însă de mulți ani locuiesc la New York. Încă am o casă acolo, dar sunt aici cu afaceri, iar în prezent se poate spune că domiciliesc la Golden. N-a trecut decât o zi, și deja v-am îndrăgit orașul. Și, domnule Shep, cafeneaua dumitale îmi place în mod deosebit.

Răspunsul vag și politicos era departe de povestea la care sperase Shep, însă tânărul nu insistă. Poate că avea să primească o versiune mai amănunțită odată cu trecerea timpului.

– Vă rog, spuneți-mi doar Shep. Așa îmi spun prietenii. Nu „domnule“.

– Desigur, mulțumesc. Și te rog să-mi spui Theo. Că veni vorba de nume, de ce The Chalice?

Era rândul lui Shep să fie evaziv.

– Suna frumos. O să vă spun povestea într-o bună zi. Ați citit articolul despre portrete?

Theo confirmă printr-o înclinare a capului.

– Da, mulțumesc. Foarte interesant, zise dându-i revista înapoi. Peste câteva clipe reluă: Domnule Shep – pardon, Shep –, e un lucru pe care nu-l înțeleg. De ce nu se cumpără portretele?

Shep se strâmbă, apoi își clătină capul din stânga în dreapta în căutarea unui răspuns adecvat.